

БРАНИЧ

ЧАСОПИС ЗА ПРАВНЕ И ДРЖАВНЕ НАУКЕ

ОРГАН УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА У СРБИЈИ

ИЗЛАЗИ:

1. и 16. сваког
месеца.

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Милан Ст. Марковић
ПРАВОЗАСТУПНИК

УРЕДНИШТВО:

Дубровачка улица
број 18.

Да ли презадуженик има право на вођење парнице у погледу стечајног имања?

У колико нам је познато пракса нашег Касационог Суда стална је у томе: да презадуженик има право на вођење парнице у погледу стечајног имања н. пр., да може мимо браниоца или стечајног одбора тражити уништај *јавне* продаје стечишног имања, док је, по нашем мишљењу, сасвим јасно, да он тога права нема.

Разлози, које Касациони Суд наводи за ништење одлука првостепених судова, који обично овакве тужбе презадуженога одбијају, ови су:

„У §. 59. грађ. суд. пост.¹⁾ међу лицима, која нису способна, да воде парницу, није законодавац убрајао и лица, која се под стечештем налазе; и, кад по §. 24. стеч. пост. отварање стечаја повлачи као закону последицу ограничење, да лице под стечештем не може само *урављати* својим имањем, а не да не може упражњавати и друга своја лична права, Суд је погрешно, што је узео, да жалилац нема права на вођење парнице за уништај продаје имања, где он као сопственик стоји под заштитом закона у очувању својих материјалних интереса.“²⁾

¹⁾ §. 59. гласи: „Ко није лично способен парницу водити, изложено је у §§. 39, 40. и 41. грађ. зак. У свако доба, кад се примети, да који парничар није способен лично парницу водити, поступиће се по §. 77.“

²⁾ Примедбе Касационог Суда од 3. септембра 1896. Бр. 6506 у „Бранич“⁴-у 1897, Стр. 64.

И тако, што §. 59. грађ. суд. пост. није „убрајао“ у неспособна и она лица, која се под стечајем налазе; и, што §. 24. стеч. пост. таквом лицу одузима само „управљање добара“, Касациони Суд изводи, да такво лице може да упражњава „друга своја лична права“ у погледу стечајног имања, што се не да са гледишта закона оправдати.

Покушаћемо, да то у кратко докажемо. Све имање стечајног дужника долази у његову стечајну масу и оно служи за подмирење тражбина његових поверилаца, који су постојали до отвореног стечаја. То се види из §§. 1, 41, 42, 44, 45, 46. стеч. пост. На то имање презадужење губи право управљања и располагања од дана отвореног стечаја, што и природа самог стечајног поступања собом доноси. До рочишта за пријаву и равнање овим имањем управља судом одређени старалац по §§. 36, 46, 47, 48, 49, 50 итд. стеч. пост., а после овог рочишта, у случају ако се не постигне поравнање са дужником, — старалац и одбор (§. 70. ст. пост.). У погледу парница имовине стечајне — њих води бранилац (§. 52. ст. пост.), дакле, на масено имање од дана отвореног стечаја дужник је изгубио право управљања и располагања, из кога лично може дужник тражити она благодјејања, која су изложена у §. 134. стеч. пост., а ништа друго.

Истина §. 24. ст. пост. таквом дужнику одузима само „управљање добара“, а не и располагање, за коју реч (упражњавање) Касациони Суд везује своју одлуку; али тај недостатак у изразу нашег закона, не даје дужнику право на упражњавање каквог личног свог права у погледу стечајног имања, које му је одузето и које сачињава стечајну имовину за подмирење тражбина његових поверилаца. Да је то тако, види се и отуда, што по свим европским стечајним законима, дужник изреком губи „право управљања и располагања стечајним имањем“ н. пр.: по §§. 3. и 6. Угарског, по §. 3. Аустријског, и по §§. 5. и 6. Немачког стечајног закона, што је и без овога по нашем закону јасно, јер то сама природа стечајног поступања собом доноси, и по оном признатом правном правилу, које се у сваком коментару налази: „*коме је законом забрањено оно, што је мање, ономе је и оно, што је више.*“¹⁾

¹⁾ Гершић, у свом Систему Римског Приватног Права. Стр. 50.

Према овоме Касациони Суд није могао из §. 24. стец. пост у коме стоји само реч „управљање“, а не и „располагање“ извести закључак, да презадужени, мимо браниоца и стечајног одбора, може на своју руку употребљавати правна средства за заштиту стечајног имања, ма у ком правцу то било, јер, без сумње, по оном правном правилу, право је располагања веће од права управљања, па кад дужник нема права на оно, што је мање, разуме се, да нема ни на оно што је веће.

За јачи доказ о неправилности одлуке Касационог Суда у овом случају, ми овде цитирамо мишљење наших и страних коментариста.

„Презадужени, који је под стециштем, уподобљава се малолетнику (§. 920. грађ. зак.)¹⁾ и у место њега води парнице, које се *тичу имовине* масене, бранилац масе (§§. 24. и 52. стец. пост.)“²⁾

„Сврха је стечаја, да се имовина презадуженика, која иде у масу стечајну, употреби на измирење повериоца презадуженика. Та се сврха не би могла постићи, да се не искључи презадужениково право управљања и располагања имања.“

„Према тој установи презадуженик не може бити странком у парници са *трећом* особом у *погледу* имовине стечајне, а *contrario* пак следује отуд, да гледе имовине (изузете од оврхе — привређене) презадуженик може бити парничном странком, као у парницама, у којима се захтева од презадуженика, да *особено* што уради, као и у парницама о разводу и ништењу брака. Дакле у овим случајима парничним, презадуженик и иза отвореног стечаја остаје способан за вођење парница, што значи, да може бити и тужилац и тужени.“³⁾

Према овоме налазимо, да је изван сваке сумње: да презадуженик нема права на вођење парнице у погледу

1) §. 921. грађ. зак. гласи: „Младолетнима се уподобљавају и сви они, који не могу, или им је забрањено сопственим имањем руковати. Такви су сви ума лишени, распикуће судом проглашени, пропалице, *презадуженици*, којих је имање под стециште потпало, улате жене за живота мужевљева.“ Према томе §. 59. грађ. пост., на коме Касациони Суд оснива своју одлуку, треба довести у везу с овим прописом, и онда је ствар на чисто изведена: да презадуженици за имање стечајно не могу водите парнице.

2) Теорија Грађ. Судског Поступка, од *Анл. Борђевића*. Књ. I. Стр. 105.

3) *Mudrovčić* Стр. 90—93. *Rušnov* Стр. 61. у својим коментарима стечајног закона

стечајног имања, него, да право управљања и располагања са стечајним имањем у свим правцима, припада органима стечајним: *стараоцу, браниоцу, поверилачком одбору и скупу поверилачком*; да мешање дужника ма у ком правцу у стечајну имовину отежава рад по маси, те у интересу бржег рада по масама, Касациони Суд треба да напусти досадању праксу у овом погледу, која није на закону основана.

Ст. Максимовић.

АНАРХИСТИЧКИ ЗЛОЧИНИ И КАЗНЕНОПРАВНЕ ТЕОРИЈЕ

Убиство у Женеви узбунило је у великом степену јавно мишљење и, као што смо већ у прошлом броју нашега листа прорекли, у првим тренутцима по извршеном злочину похитали су са свију страна, да траже начине и средства, којима би се могли спречити анархистички злочини. Не само стручна правничка штампа, него и политички листови немачки прихватили су то питање, које дубоко засеца у друштвене односе, и разрађују га сви, више мање, са свога гледишта. Како наша журналистика не води рачуна о овој појави, и ако она заслужује општу пажњу, то сматрамо за дужност, да, бар у најглавнијим цртама, саопшtimo нашим читаоцима ову појаву.

На питање, које је истакнуто, да ли треба *пооштриги казне*, одговарају једни негативно, а други тврде, да је то прека потреба, јер се само пооштреним казнама може постићи застрашење нечовечних злочинаца. Овакав одговор неби мстао изненадити, али је врло чудновато, да врло угледни листови при пооштрењу казне имају у виду и са свим отворено предлажу као најподесније средство увођење *батина*.

Дакле батине! Зар то није варварство, зар то није повраћај у средњи век? — узвикују са појмљивим гњевом други виђени претставници науке. И, без сумње, милијуни људи биће истог мишљења као и ови. А какве разлоге наводе први за своју казнену теорију? За њих не постоји ни психологија, ни нова казнена наука; они

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИВЛИОТЕКА

сматрају да кривац ради свагда по својој слободној вољи и с тога мисле, ништа није природније, него да човек, који је животињски поступио према другоме, буде сам кажњен као животиња, дакле да буде бијен.

Овакво схваћање већ се преживело, а с њиме и стара, *класична школа*, која је узрок злочина тражила у слободној, безузрочној вољи кривчевој. Та школа сматрала је, да воља не подлежи никаквим законима, да злочинац ради, како хоће и с тога да он мора сносити сву одговорност.

Другчије схватају ову ствар нове казнене теорије, којих, као што је познато, има две. Једна, коју заступа т. з. *криминално-антрополошка школа* и коју је основао Чезаре Ломброзо, полазећи са гледишта, да воља није слободна, учи, да на злочинцу постоје нарочити знаци, по коме он у данашњем цивилизованом друштву претставља вишу расу. Она сматра злочин као производ патолошких и наследних околности; узрок злочина лежи у антрополошким особинама злочинчевим. Она наука има много разлога у своју корист, али без сумње још није толико развијена и утврђена, да се може признати са потпуном позитивношћу. Другу теорију, сродну овој првој, заступа *социолошка школа*, коју је основао и представља чувени професор казног права на универзитету у Хале, Франц Лист. И ова школа полази са гледишта, да воља није слободна и да се добуде, које човечију вољу одређују, налазе у његовој околини, у опште у ономе што га окружује. Но то се не сме тако схватити, као да човечији телесни склоп, који је наслеђен, нема никаквог утицаја на одлуке његове воље. На против, кад кад решава баш телесни склоп — у случајима који су више патолошке природе. Али околина утиче двоструко: прво на самог човека т. ј. нормално рођено дете постаје са свим другом индивидуом према томе, да ли га васпитају богати или сироти, добри или рђави родитељи итд., — а друго, ако је дете заиста наследно оптерећено, онда су свагда околности криве, у којима су живели родитељи, претци итд. У крајњем реду дакле околности чине, да неки човек постане злочинац или буде племенит и добар.

Милионар извесно неће красти сребрне кашике — осим ако пати од клептоманије, јер нема нужде, ништа га на то не гони. Ако то учини сирома човек, па се испитује његова прошлост, лако ће се доћи до појаве злочина

воја као какав ланац води до његових родитеља или даљих предака. Није тешко поњати, да човек, који је рођен у сиротињи и несрећним околностима, који није уживао никакво васпитање, постаје злочинцем, кад га прилике на то заведу. О томе има безброј доказа, да се о томе увери. Прваци психолози, научници и професори кривичног права данас су о томе уверени, да сваки човек ради, како радити мора, дакле и злочинац, — јер нема у опште слободне воље.

Тако учи социолошка школа.

Па да ли из тога следује, да треба казне укинути, а злочинце све потрпати, место у робијашнице, у болнице, где би били само одлучени од осталог света, и где би уживали безбрижно сваку негу? Никако. *Смер је казне трострук.* Најважнији је, да опасне кривце учини безопасним; то се по правилу постизава затварањем. Кад кад успе се, да се кривци и поправе; то је други смер казне. А трећи је смер казне застрашење.

Без сумње многи злочини и преступи не извршују се само из страха од казне. Не може се дакле бити без казне као застрававајућег средства. Али кад казне, које по садашњим законима постоје, не испуњавају у свему своју задаћу, кад се злочини множе, место да се умањују, — да ли онда треба поштрити казне и како? А кад се испитивањем криминалних појава злочинаца дође до позитивног одговора, да има заиста тако дивљачких злочина, да је поштрење казне потребно, — онда како стојимо са новим казненоправним теоријама?

Одговор би био овај.

Кад злочинац врши злочин под притиском околности, онда га ми казним за дело, за које у основу није крив. То је немилосрдно, грозно, али то ми чинимо са правом и са разлога, јер је важнији опстанак друштва, него неколиких индивидуа, злочинаца, релативно маленог броја. Пошто злочинци прете опстанку друштва, то их оно мора уништити. Али како смо дошли до уверења, да по правилу околности стварају злочинце, то је наша морална дужност, да стварамо такве околности, које неће дозволити постанак злочинаца. Разуме се да то не иде лако, шта више извесно је, да злочина неће никада са свим нестати, али школовањем и васпитањем становништва, и стварањем здравих друштвених рефорама и односа.

безспорно ће се број злочинаца знатно смањити. То је задаћа модерне државе, то су снажна средства за борбу против злочина.

Заслуга је модерних казненоправних теорија, да су дошле до сазнавања ових резултата.

М. С. М.

ЗАСТАРЕЛОСТ

ПО ГРАЂАНСКОМ ПРАВУ

(Застарелост по грађанском законнику Краљевине Србије, §§. 922. — 950, са нарочитим обзирем на његов Изворник, Аустријски опћи грађански законик, §§. 1421—1502.)

Пише Алекса П. Милојковић.

Пре но што уђемо у разматрање дотичних законских одредаба, сматрамо за неопходно потребно истаћи као правило, као „мото“, следеће редке:

„Има право Унгер-славни коментатор опћ. Аустр. грађ. законика — кад — ослањајући се на §. 1459 (срп. §. 934) — тврди: *да стварна права не застаревају*. Још би ближи истини био да је признао: *да, у опште, никаква права не застаревају*; јер права не могу ни оседети, ни оштрбети, ни остарети, па следствено не могу ни застарети. Право, као оно и наши Црногорци, нема у своме роду кукавице; јер све што има, на сабљи је добило, све што држи — јунаштвом одржава, све што губи — губи на мегдану. А тако је од како је, и тако ће и остати докле буде било људи.

„Ово херојско огранче, ова вечита борба, ово фактично стање косну се и крутога срца законодавчева, те се и он поче мирити са постојећим стањем. Отуда га видимо, почев од Теодосија II. (V. век по Хр.), да се почиње приближавати ратујућим странама, нуди им се за посредника и баца међу њих *доселост* (usucapio) и *застарелост*, као гранчицу мира, као медикамент, који узавреле страсти успешно расхлађује, умирује, трезни. — И тако наста у закону нарочито *поглавље о застарелости*, као најновији институт, који с једне стране, до душе, вређа до срца божанска права средњевековних привилегованих сталежа, али који у исто време на другој страни даје потпуно задовољење, сатисфакцију: прогресу, економији и јавном поретку свеукупнога рода људскога.

„Француске физиократе, користећи се невољом краља и привилегованих сталежа успеше, у прошлом веку, да оптерете: својину, власност, некретнину, грунт -- *порезом*.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Наплата порезе неминовно загриза у неприкосновеност својине; јер изазива отуђење исте, а кад је својина једном постала отуђива, није никакво чудо, да је наскоро за тим постала и *застарива*. Кад је пак овако прошла својина, као најјаче имовинско право, онда о слабијим правима и да не говоримо. — *Резиме:*

„*Застара резултира само из колизије, сукоба, двају права. Где нема сукоба права, ту нема ни застаре права. Где је тај сукоб немогућ или недозвољен, ту је и застара немогућа и недозвољена. Сукоб мора бити и јаван и озбиљан и частан. Пржсџаба (vi, clam, praesagio) ставља се изван закона, као сваки хајдук, а кукавица и немарник (§. 1497; срп. §. 995.) нека себи прешину последице свога немара.*“ —

I. Да пређемо на саму ствар. Прво начело, које нам у реду ових мисли искрсава пред очи јесте :

1). *Lex posterior derogat priori*. Ово начело каже, да се доцнијим законом поништава ранији закон, који о тој истој, о истоветној ствари, предмету, говори.

Што вреди за закон, као целичу, то вреди посебице и за поједине параграфе, ако о истој ствари говоре, јер не само поједини делови у закону (срп. „*част*“: прва, друга, трећа), него и поједина поглавља у једном делу, па и поједини параграфи у једном поглављу нису ништа друго до засебни закони. И кад један законик садржава у себи све одредбе из једне области права, онда се за тај закон с правом и вели: да је то *законик*, *Codeх*, скуп дотичних права. Отуда је потпуно оправдано што Аустријски законик носи службени назив: „*Ошшти аустријски грађански законик*“.

Да једно поглавље може бити закон само за себе, довољно је поменути српски „*закон о старатељству*“, којим је замењено поглавље IV. о туторству и старатељству (§§. 156—181.) грађанског законика.

Да даље и поједини параграфи могу бити предмет посебнога закона, види се из §§. 28—32. опћ. аустр. грађ. зак. који су замењени особеним законом „*о држављанству*“ Хрватско-угарском.

Да пак један једини параграф може бити закон за себе, види се из тумачења појединих параграфа, јер аутентично, занонадавно тумачење није ништа друго до обичан закон, а тумачења се састоје већином из једног јединог параграфа.

Има и посебних закона, који се не ретко састоје из једног јединог параграфа.

Из тога следи, да ваља бити врло обазрив при примени овога начела: *lex posterior derogat priori*, кад се тумаче поједини параграфи, који припадају једноме те истоме систему, једноме те истоме начелу, једноме те истоме законнику, јер је сваки параграф закон за себе и не може се доцнијим параграфом поништити осим случаја, кад оба *истоветну* ствар расправљају, у ком случају вреде одредбе *само доцнијега* §-а.

2). *Воља законодавчева* — јесте од пресудног утицаја о томе: а) Шта значи, шта хоће да рече један параграф; и б) Који, између више параграфа, поглавља, треба да има предност, првенство.

У таком случају може да буде ранији § јачи, старији, од познијега §-а. Објашњења ради ево навешћемо такав очигледан пример из срп. грађан. закона. На име: „I. Увод. Б. *Основне црте правде и правиче у законима грађанским*“ (§§. 15—35) од велике је вредности по цело срп. грађ. право, а на по се по ствар о којој је овде реч, јер како сам наслов (назив), тако и цела садржина овога одељка посведочава несумњиву вољу законодавчеву, да је он хтео овим својим основним цртама да да првенство, преимућство, над свима осталим законским одредбама овога закона. Тако га је, по нашем скромном убеђењу, разумео и сам г. Богичић, који је истозначеће црте унео и у свој „Имовински законик за Црну Гору“ — и то на крају истога, чиме је с једне стране удовољио начелу: „*lex posterior derogat priori*“, а с друге стране је појачао, боље посведочио своју праву намеру, своју вољу изражену у тим основним цртама правде и правиче, којима хоће да да првенство, преимућство над свима осталим §-има свога „Имовинског законика“.

Сад је на реду поставити прецизно питање ове садржине:

II. *Има ли апсолутне застарелости права по постојећем аустријском и српском грађанском законнику?* Одговор гласи: **Нема.**

Такве застарелости нема ни по српском, ни по аустријском грађ. закону. То смо ми тврдили у уводу ове расправе, а сада је ред, да то очигледније, јасније разложимо и докажемо. Тако:

Срп. §. 22. (Основне црте правде и правце у законима грађанским). „Ко има какво право, од њега зависи употребити га или неупотребити. И ако га не може или неће да употреби, за то само исто право не губи“. — § 33. „Права, која су за личност или особити чин или услов везана, с њиме заједно ишчезавају“. — § 34. „Друга права, која неограничено и безусловно као сопственост коме припадају, са смрћу или вољом и законом прелазе на другога“. — §. 35. „Закон ће одредити, да права због дуготрајаућег неупотребљења на штету другога престану и изгубе се“. (Види још: §. 200. (Аустр. §. 317.) о државини).

Кад са ових општих одредаба пређемо на поглавље (глава IV). „О застарелости“, онда тамо налазимо ове одредбе:

§. 922. „Застарелост јесте особито опредељење закона, по коме један због неупотребљења за неко подуже време право губи, а други га самим употребљењем добија и прибавља“ (хрв. §§ 1451; 1452; 1459).

§. 926. „Застарелост само се онај користити може, који је за прибављање ствари способан и заиста једну ствар држи, на дуже, законом опредељено време, и то држање, да је законом, поштено и чисто од сваког лукавства и преваре, и, да је непрекидно“. (хрв. §§. 1459—1465).

§. 927. „Застарелост онај се користити не може, који ствар не држи у своје име, нити са онаквим оснoвом, који би по закону довољан био за прибављање права, тако: ствари заложене, узајмљене, на оставу или на уживање дате, не прибављају се застарелосту“. (хрв. §. 1462).

Кад се овоме додаду одредбе из следећих §§ грађан. зак. и то: из §. 930. а), (аустр.-хрв. §. 1479); §. 934. (аустр.-хрв. §. 1459. и 1481.); §. 935. (аустр.-хрв. §. 1482); §. 936. (аустр.-хрв. §. 1483) — даље из §§. 941—950. (аустр.-хрв. §§. 1493.—1502); — онда се јасно види следеће:

- 1). Да законодавац начелно не познаје застарелост;
- 2). Да познаје застарелост само тада, кад јој се супротстави досјелост (usucapio). Т. ј.

Законодавац узима у игру застарелост, као ствар од вредности, као релевантну ствар за правне односе само онда, кад на то буде изазван *досјелосту* противне стране, о чем отсечно и говори §. 949. (аустр.-хрв. §. 1501).

То ће рећи оно исто, што смо и ми у наслову ове расправе рекли, а то је да:

Застара резултира једино из колизије двају права.

III. *Привилегована застарелост.* Моралне, јуристичке особе, као што су држава, црква, општина имају право користити се дужим роком застаре по §. 913. (аустр.-хрв. §. 1472). —

Сличне се привилегије дају и обичним грађанима у особито оправданим случајима. (Види наш §§. 932; 933; 942—944. аустр.-хрв. §§. 1454; 1475; 1494—96).

И из ових законских одредаба даје се сазнати, да је наша претпоставка о незастарелости оправдана.

IV. **Досјести се не могу:** 1) *Остава* (Depositum); 2) *Узајмљене ствари* (Commodatum); 3) *Заложене ствари* (Pignus et Antichresis) 4) *Ствари дате на уживање* (Ususfructus), (наш §§. 927. и 934. аустр.-хрв. §§. 1462 и 1483), — према томе, те се ствари не могу ни изгубити на једној страни услед застаре, нити се могу на другој страни стећи на основу досјелости; јер им не достаје „законити основ“ за стечење права својине¹).

V. Из срп. §§. 926. (922; 930. а); 934; 936; 948—950; 198; 200) и из аустр.-хрв. §. 1464. — види се, да је законодавац при писању закона водио рачуна о основним принципима, на којима је друштво засновано. Он је респектовао разлоге, који су људство у вољно ропство, у стеге друштва, увели. На име он се ограђује стално противу течења својине путем *силе, преваре, и лукавства* (vi, clam aut graecario).

Отуда писац аустр. закона и рачуна у праву увек са три лица, са првим, другим, трећим лицем. Јер:

Кад ствари теку природним својим током, онда се *сила, превара, лукавство* врше непосредно између првога и другога лица; између пређашњег и данашњег господара неке ствари, некога права.

За та два лица законодавац утврђује начело, да својину теку, односно, да је један на другога преносе само на основу она четири освештана начина, а то су: 1) воља странака; 2) закон; 3) судчева изрека (пресуда); 4) последња воља.

1) Ма да Antichres-у укида и „Avicitaet-Patent“ — (ауст.-хрв. §. 1372) — ипак она живи и данас свуда и на сваком месту као сваки уговор, те је невиној страни задржана одбрана у §. 936. (аустр. §. 1483).

Ако се на ова четири начина губи или тече неко право, неће никако доћи до поремећења јавнога мира, до свађе, до преваре, до отмице, до битке, до међусобног крвопролића — између два лица, односно између првога и другога лица. На сваки други начин тај је сукоб неминован.

На против треће лице, по правилу, не долази у непосредан додир са првим лицем, те му и законодавац много повлађује, а повлађујући њему, он тиме повлађује општој ствари, општем миру, општем промету, општим економским интересима.

Српски законодавац реч „*треће лице*“ замењује са речју: „*друго лице*“, а реч „*друго*“ овде није број већ *заменица* (лична, трећег лица непознатог — неодређеног), која је истозначећа са речју „*ио*“ коју браћа Хрвати тако радо употребљују, а чији значај може свако видети у „Рјечнику“ Вука Ст. Караџића (Дрѹгѹ, га, гб. Иѹѹ, ња, ње. Ино. Прѹчи, ча, че. 147. II; 241. I; 240. III; 634. I).

Зар друго лице, лице друго на реду — не може стећи неку ствар, неко право простом досјелашћу, без двобоја — упитаће ко год?

Исправно је кад кажемо: *да не може никако*.

За што? —

За то, што му законодавац захтева: I. *законити основ*, наслов, *titulus*, а да би тај захтев што јаче истакао, он одмах у срп. §. 927, аустр.-хрв. §. 1462, вели, да због недостатка законитога основа држалац не може никада стећи у својину оно, што му је дато као: *остава*, *залога*, *послуга*, *уживање*. Тај недостатак преноси се и на законите наследнике држаоца. — На против трећем лицу признаје се, да оно може путем досјелости (*usucapio*) стећи ове ствари, а да му образ не поцрвени (*bona fides*). — II. *Поштење*: *bona fides* — тражи се другоме поседнику, власнику једне ствари, па да може бити у праву јачи од свакога другога, па и од пређашњег власника, и да ју може посвојити и пред судом са правом и образом као своју одржати, одбранити. — III. *Истинитост*, т. ј. стечење некога права да није извршено ни силом, ни преваром, ни лукавством (измолбом). (*Nec vi, nec clam, nec praesagio*).

Узмите сада на око једну ствар, коју је прво лице дало другом лицу било као оставу (депозит), било као залогу (ручну или антихрезу) било на послугу, било на

временито уживање — па реците: јели могуће овом другом лицу да присвоји себи горе поменуте ствари и да очува свој образ, т. ј. да постане господаром горе поменутих ствари и да му се тековина може назвати: *истинитом, поштенom и законитом тековином?*

Узмимо други пример. — Уђе човек у њиву жива човека, свога суседа. Може ли он кад год за себе рећи: Ја сам овде ушао са добром вером, са поштењем; јер нисам знао, да ова њива има господара?!

Све то, што не може учинити друго лице, може учинити треће лице.

За то законодавац и повлађује трећем лицу и признаје му *досјелост*, докле друго лице уцуђује на она већ позната четири начина тековине, односно на прва три, а то је 1) на вољу странака; 2) на пресуду; 3) на последњу вољу.

А све се опет то даје свести на *просту вољу пређашњег власника* дотичнога права, дотичне ствари; јер:

Више је но лудо замишљати досјелост на корист новогa посједника, на штету пређашњег власника пред његовим очима. Ту не може бити речи о досјелости, већ се може говорити о напуштању (дереликцији) свога права од стране пређашњег власника, или о отмици и сили новогa посједника, коме закон као насилнику никако и никада не ће признати право својине. Треће могућности нема овде, нити је може бити.

И ту избија на површину само треће (ино, дрџго) лице, коме законодавац повлађује.

(Наставиће се)

О РОПСТВУ

ИСТОРИЈСКО-ПРАВНА РАСМАТРАЊА

од

А. Антића.

(НАСТАВАК)

* * *

На острву Криту, који је такође припадао Дорјанима, државице, односно вароши и општине, имале су скоро исту основу и уређење као и Шпарга; а то је,

да држава почива и да јој је темељ роштво покорених староседиоца. И овде, као и у Шпарти, робље се делило у две класе: *Перијеке* и *просте робове*. Ови последњи, по свом односу и положају према својим господарима, били су равни шпартанским Илотима с том само разликом, што су се делили на две класе: *Мноите* и *Амфамиоте* или *Клароте*. Први су били државни, а други приватни робови. Мноити су обрађивали државне односно варошке земље, и пасли стада њихова; а производи отуда добивени, сачињавали су главне државне приходе. Поред тога, Мноити су били употребљавани и као послужитељи при јавним госбама — општим грађанским ручковима — а и као гробари за сахрану мртваца. Други пак — Амфамиоте — обрађивали су земљу само приватних лица — грађана.

И ма да су државице на Криту имале исту основу т. ј. биле уређене на истом начелу, на коме је била и Шпарта, ипак им је организација била другачија. Код њих није било, као у сродној им Шпарти, признато и усвојено начело, да је држава врховни и неограничени господар свега и свачега, и да се у њој треба и мора, не само приватна својина, већ и сваки слободан грађанин да губи, и као голо средство за државу и њене сврхе да сматра. На против, на Криту је сваки грађанин био *неограничени господар своје земље, која му је у део пала*, и уживао ју је, како је хтео; а држави — општини — морао је да плаћа само *десетак од прихода*, који се употребљавао на јавне обеде — госбе. Ове земље слободних грађана робови су обдељавали и на њима живели. Робови су ове земље држали управо под закуп од сопственика, како гласи забелешка, која нам је о томе од Аристотела остала; а поред тога, они су били дужни да дају, поред закупне цене, још и по један егински *Статер*¹⁾ с главе на главу, а за рачун опште грађанских трошкова — ручкова и госби.

Робови се, на Криту, нису употребљавали за домаће послове као *покућари*, већ само за *јавну — општу — службу*; јер су Крићани, као трговци, а у исто време и као морски гусари, странце за домаћу послугу трговином и отмицом набављали.

1) Вредност егинског „Статера“ била је равна вредности данашњих 3-72 динара. Wall Hist. de l' esclavage sv. I, стр. 127.

Сем земљорадње, робови су се на Криту занимали трговином и занатима — индустријом — а после су се, у томе, на њих угледали и њихови господари — завојевачи. Између појединих вароши и општина завојевачких постала је услед тога конкуренција, што је имало за последицу њихову међусобну омразу, као и утркивање у ослобођавању подјармљених урођеничких села и варошица, и склапање трговачких уговора и савеза између некадањих господара и некадањих робова. У овој конкуренцији и чежњи за што већом трговачком добити, нису бирали никаква средства да се једно другоме штети и штета нанесе, услед чега је настала читава анархија и општа несигурност, којој крај учинише Римљани, који и Крит, као и сву Грчку покорише и своју им владу наметуше.

Сем Шпарте и Крита Дорјани су и по осталој Грчкој и по колонијама, докле им је власт допирала, покорене урођенике у робове претворили, а то су исто чиниле и све остале ситне републике и вароши Грчке, и по самој Грчкој, а доцније и по својим колонијама у Малој Азији, Сицилији, Италији и т. д. кретећи их разноврсним именима, која су била синонима именима Перијека и Илота и означавала скоро исти њихов политички и економски положај, какав су они имали.

В.

Поред Шпарте друга и најглавнија државица грчка била је Атина. Разлика између њих и њиховог уређења била је та, што је прва била по преваодеству војничка и тиранска монархија, док је друга у првом реду била трговачка и индустријска држава — република — у којој су уз то и разне науке и вештине цветале, нарочито за златно доба Периклово.

По политичком уређењу аристократска република, Атина је, готово од постања свога, имала своју политичко-друштвену организацију као и сва стара друштва, т. ј. њено становништво састојало се из племића, који су били сопственици земаља, земљоделаца, занатлија, слугу и надничара. Први су, имајући власт и богатство у својим рукама, тиранисали и експлоатисали остале, док овима то не досади, те се побунеше, и главније аристократске фамилије протераше, па *демократску* републику са Солоном основаше — око 564. год. пре Христа, — која

своје потпуно демократско уређење доби тек по паду тиранина Пизистрата¹⁾.

Да би се ојачала у индустрији и трговини, а и јаку флоту имала, пошто јој је и онда, као и данас, земљиште за агрикултуру одвећ неплодно било, Атина је, за доба Темистоклово, и његовом иницијативом умножила своју трговачку флоту, отворила своја врата дошљацима и почела да врбује са свих страна раденике — разне мајсторе, вештаке па и научаре — философе; чинећи им као досељеницима извесне олакшице за живот, чиме је постигла да се становништво њено одвећ намножило и обогатило.

Реформама, које је Солон пре Темистокла извршио у организацији државе, била је прокламована слобода рада, т. ј. сваки слободан грађанин могао се занимати послом каквим је хтео; па је, према томе, а на основу плаћених дација држави — пореза — могао да има удела и у државним пословима и звањима. Шта више, једним нарочитим декретом — законом — солоновим било је прописано, да сваки грађанин мора знати ма какав занат, па истоме и једнога од својих синова да обучи; јер, у противном случају, он у својој старости, није могао приморати своју децу, да га она издржавају.²⁾

Услед ових мера и рефорама земљорадња, занати, науке и многе разноврне вештине достигле су своје савршенство у Атини, нарочито *неимарство* зидарство коме се још и данас диве цео свет. Унутарњи пак друштвено-државни живот био је, услед општег благостања, до кога се радом долазило, без икаквих потреса. Стари писци класичког доба веле, да у то „златно“ доба атинске републике, коју су састављале многе вароши и око хиљаду други савезни општина, — није било ни пуних пет хиљада грађана, који нису непокретног имања имали³⁾.

Али ни овај златни век не потраја дуго. Прилике се, изазване догађајима и друштвеним животом, изменише, нарочито услед и после пелопонеског рата, са чега наступи преврат у атинском економном и политичком животу. Науке и вештине, које су до тога доба достигле

¹⁾ Warakön. Juris. Encycloped. Стр. 177.

² и ³⁾ Wall. св. I стр. 144 и 145, где се о овоме наводе записи Плу-тархови и Дениса Халикарнаског.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

своју кулминациону тачку, и биле обилато плаћане¹⁾, об-
 делавали су махом досељеници — Метоци — који су били
 под патронатом појединих слободних грађана, а тако исто
 и робови. Од пелопонеског рата пак, а услед пустоши и
 сиротиње које иза њега насташе, били су приморани и
 сами слободни грађани, да се лате сваковрсних послова
 и трговине, па чак и по фабрикама, и упоредно са ро-
 бовима, да надничаре. Па и саме жене слободних атин-
 ских грађана, нагнате сиротињом и невољом, ступале су
 у службу као служавке код имућнијих људи, ма да је
 то било велико понижење за слободне грађане. Невоља
 је толика била, да је држава морала новчану помоћ да
 дели, која је испрва износила по један, а затим по два
 „Обола“ дневно с главе на главу, што у нашем данаш-
 њем новцу износи 60 пара динар.

Узроци овог назатка Атине у њеном материјалном
 благостању, поред већ наведеног пелопонеског рата,
 били су још и њен унутарњи састав, као и друштвени
 односи између староседиоца грађана и досељеника са
 стране.

Масе дошљака — странаца — којима су обећаване
 и у неколико чињене олакшице за живот и одржање,
нису биле ни у колико изједначене у политичким правима
са домородцима, који су, поред осталог, имали и ту
 привилегију, да у својим рукама држе сву унутарњу
 велику трговину како саме Атине, тако и свих њених
 савезних општина. Досељеници пак, одма по доласку сво-
 ме, морали су се записати у јавне даначке спискове, а
 сем тога ставити се и под заштиту — патронатство —
 каквог грађанина. Даље су морали да плаћају држави
 порезу по 12 драхми годишње, а поред тога и остале
 ванредне прирезе зарад јавних светковина. Уз то су били
 дужни да и као морнари служе на флоти, па и у суво-
 земној војсци. Сем наведеног они су морали и своје па-
 троне да дворе и да им измеђаре у свима свечаним при-
 ликама, чиме им се хтело да покаже, да њих не сматрају
 за Атићане. Тако н. пр. они су морали приликом про-
 славе народњег празника, званог *Панатене*, да иду заједно
 са својом женама иза својих патрона и патронеса, и да

1) Плутарх у спису Перикло 12, и Ксенофон у спису Репуб. атинска
 књ. I. стр. 17. Wall. св. I. стр. 146.

ним носе — патронима — судове, на којима се имала жртва да принесе као и судове напуњене водом, ради прања руку после тога; а патронесама сунцобране или кишобране ради заштите од препеке или непогоде.

Против овог понижења метока, као и против њиховог служења на флоти, Ксенофон је, у име њихово и као њихов пуномоћник подизао свој глас, *али без икаквог успеха по њих*. Овим дворењем и службом *ишло се на то, да се Метоси понизе, и да им се покаже, да су мањи и испод осталих грађана, да дакле нису у правом и правном смислу лица, већ више оруђа и подлоге својих господара.*

Метоси, који би се ма и нехотиче огрешили о ове законске прописе, т. ј. који се неби одмах по доласку свом пријавили и записали у даначке књиге, или се неби ставили под заштиту и контролу кога грађанина — сматрани су као противници постојећих закона, и њих су одма апсили; а који од њих није могао одређену порезу да плати, тога су одма, као сваку ствар, лицитанто продавали, и тиме га купцу *у роство* предавали. Поред наведеног, метох је постајао робом и онда, кад би употребљено превару или обману, на би женидбом постао члан какве грађачке фамилије, пре но што би добио право грађанства; што је, врло *ретко и тешко* бивало, само у ванредним случајевима и временима т. ј. приликом унутарњих револуција или спољних ратова.

У Атини су дакле досељеници — метоси — били у главноме оно што и Перијеки у Шпарту, т. ј. потчињени и полу робови према господарској класи. Број њихов износио је, на крају трећег века пр. Христа, за доба управништва Димитрија Фалера, штићеника македонског, половину броја слободних грађана т. ј. 10.000 мушких глава од 20—70 год., док је број слободних грађана износио 21.000, а број простих и безправних робова на 400.000 душа, укупно узетих мушких, женских и деце. Овај последњи број оспоравају и свде на половину чувени статистичари Летрон и Бек, оснивајући ту своју редукацију на статистичким и осталим законима, који људством владају, као и неким забелешкама Ксенефоновим о ствари овој.

(Наставиће се)

ИЗ СУДНИЦЕ

XXXI.

Постајање брака не може се сведоцима доказивати.

(Одлука Касац. одељења.)

Примедбама Касационог Суда од 10. октобра 1887. год. Бр. 3502. уништена је пресуда Апелационог Суда у спору под горњим натписом са ових разлога: Височајшим решењем од 9. Септем. 1853. год. бр. 859. уз §. 60. грађ. зак. јасно је одређено, да се бракови између православних сматрају за пуноважне само онда, кад су чрез надлежног свештеника православне вере благословени, и у надлежне књиге венчаних при православним црквама установљене заведени.

Брак између тужиоца М. и умрле Ј. могао је бити закључен у добу после овог решења, дакле, кад су већ књиге венчаних заведене биле, јер се из извода умрлих види, да јој је први муж С. умро 1854. г. према чему за важност М. брака и његовог доказа вреди поменуто височ. решење, а то је извод из књиге венчаних, а не сведоци, као што је први суд узео.

Ове је приметбе усвојио Апелациони Суд пресудом од 18. Новембра исте године Бр. 1873. (Види сличне случајеве у *Новој Збирци* књ. II стр. 63. и у *Браничу* 1898. г. стр. 59. што показује, да пракса судека о овоме питању није стална).

XXXII.

Кад се тужена страна позвала на застарелост тражбине, онда не мора да прими понуђену главну заклетву, јер суд мора узети у оцену застарелост.

(Одлука Касац. одељења.)

По спору А. Б. противу Ф. и Р. из Костолица због дуга од еспана, пуномоћник тужене стране изјавио је незадовољство на пресуду првостепеног пожаревачког суда од 19. марта 1898. бр. 9748. којом је тужиоцу досуђена главна заклетва на истинитост тражбине, пошто је тужена страна, позивајући се на застарелост тражбине, није примила, те се узима да је тужиоцу исту вратила (§. 140. и §. 162 грађ. поступка).

Но Апелациони Суд није се упуштао у разматрање ове пресуде, већ је претписом својим од 20. марта т. г. бр. 2058. вратио акта првостепеном суду с напоменом: да по 2. тач.

§. 310. грађ. пост. ова пресуда не подлежи расматрању Апелационог Суда, пошто је основана на главној заклетви.

Првостепени суд решењем својим од 2. јула бр. 18052. одбацио је незадовољство тужене стране.

У жалби пуномоћник тужене стране противу овога решења навео је све разлоге :

Спорно питање (тражбина) не решава се само главном заклетвом према одбрани наших властодаваца, јер супрот тој тражбини истакнута је застарелост од стране тужених, са чега и није од њихове стране примљена понуђена заклетва.

Доказ главна заклетва и застарелост две су са свим различите ствари, јер главна заклетва употребљена је од стране тужиоца као доказ за постојање тражбине, а застарелост од стране тужених употребљена је као *основ* за ослобођење од те тражбине, што није на време (у прописаном року) тражена.

Према овоме тражбина може бити изван сумње — доказана — па спет да се изгуби застарелошћу, као што је овде случај (§. 928. б. грађ. зак.). Па пошто су се тужени позвали на застарелост тражбине за ослобођење од исте, Суд ја морао узети у оцену по §. 949. грађ. закона без обзира на доказ о постојању тражбине, што се расправља по формалном, а застарелост по материјалном праву, јер ако би се овде ценио само доказ без погледа на истакнуту застарелост, онда би значило: *да се тражбине, које су застарелошћу престале (уништене), могу доказом (у овом случају заклетвом) оживљаваћи, што с гледишта закона не би било оправдано.*

Касациони Суд примедбама од 10. јуна. бр. 5184. уништио је горње решење првостепеног Суда са ових разлога :

Погрешно је првостепени Суд одбацио незадовољство тужене стране на пресуду тога суда бр. 9748. јер ова није донета искључиво на основу главне заклетве, већ је предмет оцене њене била и застарелост, којом се тужена страна брани.

Саопштио

Ст. Максимовић.

XXXIII.

Авалиста је дужан платити меничну суму тек онда, кад се констатује неисплата менице од стране меничних потписника.

С. К. трг. молио је суд, да за обезбеду 800 дин. дуга с 6% год. интере. од 1. Јула 1898. до наплате, таксе и трошкова одобри забрану на $\frac{1}{2}$ плате и покретност његова дужника М. К. чиновника.

За доказ свога тражења поднео је меницу издану у Београду 1. Марта 1898., на којој је акцептант и једини дужник Б. А. трг. и писмено дужника М. К., које гласи :

„Београд 2. Маја 1898.

Господину С. К. у месту.

Овим вам се као платац обезујем, да вам исплатим 1. Јула о. г меницу од дин. 800 која гласи: „У Београду 1. Марта 1898. од дин. 800. у сребру за три месеца од данас платите за ову прву меницу по наредби С. К. суму од динара осам стотина у сребру, вредност у готову и ставите исту у рачун по извештају. На госп. Б. А. из Београда. Плаћање у Београду.

С. К.

Признајем

Б. А

ако исту неби акцептант Б. А. измирио о меничном року 1 Јула ове год.

С поштовањем

М. К.“

Решењем суда од 28. Јула 1898. Бр. 8163. одобрена је тражена забрана.

По жалби дужника М. К. Касациони суд у III. одељењу свом, примедбама својим од 19. августа 1898. Бр. 6414. поништио је горње решење судско, нашавши да исто не одговара закону.

„Кад меница, на основу које је забрана тражена, нема свога домицила, нити има доказа, да је меница о року поднесена акцептанту ради исплате т. ј. меничнога протеста, онда је суд погрешно, што је тражену забрану одобрио, кад се авалиста М. К. обвезао да плати меничну суму, ако је акцептант о року не буде могао платити, о чему нема никаквих доказа.“

Ф. С. П.

XXXIV.

Женска лица осуђују се и на губитак грађанске части.

(Одлука опште седнице Касационог Суда).

Цона жена Б. Б. оптужена је, што је из дућана Ј. Ђ. украла један комад штофа, ринса, у вредности 62 дин. Противу оптужене стајао је потпун доказ, да је учинилац дела, и за то је зајечарски првостепенни суд за просту крађу из §. 221. кр. зак. пресудом од 9. априла 1898. г. Бр. 4494 осудио са једном годином

затвора; да по издржаној или опроштеној казни буде једну год. под полицијским надзором; и за толико да *изгуби грађанску част*.

По незадовољству државног тужиоца, оптужене и њеног браниоца, — Апелациони Суд пресудом од 18. априла 1898. г. Бр. 1536 нашао је, да је пресуда првостепеног суда на закону основана, само је првостеп. суд погрешно, што је према величини кривице осудио оптужену на велику казну, те јој се ова има смањити; и што је *оптужену осудио на губитак грађанске части, кад жена нема она права из §. 18. кр. зак. која се услед ове казне губе*; те се ово има исправити. С тога је Апелациони Суд пресудио, да се оптужена Цона казни са три месеца затвора, и да по издржаној или опроштеној казни буде једну год. под полицијским надзором.

Ну, по жалби државног тужиоца, Касациони Суд примедбама I. одељења од 7. маја 1898. г. Бр. 4066 поништио је пресуду Апелационог Суда са разлогом: „Апелациони Суд је погрешно у својој пресуди, што оптужену није осудио на *губитак грађанске части* са тога разлога, што жена нема оних права из §. 18. кр. зак., која се услед ове казне губе, кад законодавац ни у једној својој одредби, па ни у §. 18. пом. зак. не прави разлику између лица мушког и женског пола. Те по томе женскиње може бити осуђено на губитак грађ. части. Ово у толико пре, што и ако је женскиње лишено неких права, нарочито у области јавног права, о којима говори §. 18. кр. зак., опет зато њему припада већина права из тог §, која губи, када се осуди на губитак грађанске части.“

Апелациони Суд није усвојио горње примедбе Касац. Суда, већ је 11. маја 1898. г. под Бр. 1903 дао ове против разлоге: „под осудом губитка грађ. части, наш законодавац разуме губитак извесних права, која су искључно изложена у §. 18. пом. зак., а која већином спадају у област јавног права. Ова права женска лица немају по уставу, те би за то осуђивање њих на губитак грађ. части остало без икаквог правног дејства, што би се женска лица у овом случају осуђивала да нешто губе, што по самом закону немају.“

„Женска лица доиста могу бити : сведок и вештак, но ова права по §. 18. кр. зак. услед губитка грађанске части у самој ствари и не губе; већ по тач. 5. §. 215. грађ. суд. пост. само мању доказну вредност имају изкази оних лица као подозривих сведока, која су учинила кажњива дела“.

Општа седница Касационог Суда одлуком својом од 22. маја 1898. г. Бр. 4576 одржала је у сили примедбе свог одељења, а против разлоге Апелационог Суда одбацила.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

WWW.UNILIB.RS

Према томе Апелациони Суд пресудом својом од 29. маја 1898. г. Бр. 2190 поред казне по својој првој пресуди, осудио је оптужену Цону и на губитак грађ. части за годину дана.

Зајечар.

Саопштио
Мих. Јоцић.
адвокат.

К питању: Остаје ли и даље под стечајем дужник, кад суд прекине стечајно поступање по §. 127. стецишног пост. ?

Питање, које је у броју 12. овога органа покренуо г. Ст. Радојичић, проф. Вел. Школе, изазвало је веће интересовање и живљу дискусију, јер осим мишљења г. Ст. Добривојевића адв. у 15. броју „Бранича“ и г. М. М. Ставојевића судије у бр. 16, као и реплике г. Радојичића у 17. броју, добили смо још два мишљења о том питању. Једно од г. Ст. Максимовића адвоката из Пожаревца, а друго од г. А. П. Милојковића пензионера. Оба ћемо штампати у следећим бројевима нашега органа.

Међутим имамо да саопштите ово:

Покренута дискусија о спорноме питању тичала се прекидања стечајста над имовином једнога дужника, који се против решења трговачког суда није жалио. Но београдски трговачки суд донео је по стечају другог неког дужника под 27. V. 1898. Бр. 10.733 решење које овако гласи:

„Да се по стецишној маси прездуженога Милоша Ј. трговца из Лазаревца због изцрпљења прекине свако даље стецишно поступање с тим, да дужник Милош и даље остаје под стечајством.“

По жалби дужника Милоша Касац. Суд у П. одељ. свом решењем од 4. IX. 1898. Бр. 6791. оснажио је горње решење судско.

Уредн.

ОСНОВНА ПРАВИЛА
УДРУЖЕЊА ЈАВНИХ ПРАВОЗАСТУПНИКА
У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ*)

Задатак Удружења.

Чл. 1.

Јавни правозаступници у Србији састављају удружење, коме је смер:

1. Да удруженом снагом уздиже и чува морални углед правозаступничког реда у Србији.
2. Да негује и усавршује правне науке као и да прати и потпомаже развитак законодавства у Краљевини Србији.
3. Да се стара о материјалном потпомагању својих редовних чланова на случај болести као и њихових породица на случај смрти.

Чл. 2.

Удружење постизава и остварује свој смер:

1. Настојавањем да се донесе нов закон о правозаступницима у савременом духу, у коме ће се тачно прописати дужности и права правозаступника са установом правозаступничке коморе и сигнатуре.
2. Путем свог органа, својих књижевних радова и јавних предавања.
3. Стварањем фонда за потпомагање на случај болести и изнемоглости својих редовних чланова, као и фонда за потпомагање њихових удовица и сирочади.

Седиште Удружења.

Чл. 3.

Седиште је Удружењу у Београду.

Чланови Удружења.

Чл. 4.

Чланови удружења деле се на редовне, ванредне, дописне и почасне.

*) Ова правила нису до сада објављена у друштвеном органу. Зато сада то чинимо, нарочито с тога, што је годишњи скуп 21. VI. 1898. донео неке измене и допуне (у чл. 5. и 9.) које је Управа Вар. Београда одобрила 13. Септембра 1898. Бр. 20.084.

Чл. 5.

Редовни члан удружења може бити сваки јавни правозаступник у Србији, који плаћа по 24 динара годишњег улога.

Ванредни члан удружења може бити сваки правник, који плаћа по 16 дин. годишњег улога.

Чланови дописници и почасни они су, које збор за такве избере.

Ко би желео, да му правозаступничко удружење даде правничко мишљење или савет у већим спорним предметима, положиће 300—500 динара благајни удружења за пензиони фонд удружења, а управни одбор даће му своје мишљење написмено.

Чл. 6.

Престаје бити члан:

1. Онај, који не испуни своју обвезу према удружењу; и
2. Онај, који буде осуђен државним судовима због злочина у опште или престаја из користољубља или бешчашћа.

Кад који од ових случајева наступи, управа ће о томе известити први идући збор.

Чл. 7.

Приходи су удружења:

1. Улози чланова;
2. Приход од претплате листа и осталих издања удружења;
3. Добровољни прилози и легати појединих лица;
4. Приходи од књижевних вечери.

Чл. 8.

Права су редовних чланова:

1. да гласају на збору и решавају зборска питања;
2. да бирају управу и да могу бити изабрани;
3. да предлажу збору и управи све оно, што долази у задатак удружења;
4. да издања удружења примају по нижој цени, коју управа одреди;
5. да добијају орган удружења бесплатно;
6. да се користе књижицом удружења.

Дописни, ванредни и почасни чланови имају права из тач. 4, 5, и 6. овога члана.

Управа Удружења.**Чл. 9.**

Управу састављају 15 чланова и то 9 из Београда а 6 из унутрашњости Србије, које бира главни збор од својих редовних чланова. Сваке године иступа из управе $\frac{1}{3}$ чланова и то који су по избору најстарији, али они могу опет изабрани бити. Прве и друге године одређује се иступање коцком.

Управа пуноважно решава већином гласова присутних чланова, од којих мора бити на окупу најмање петорина. У случају равне поделе решава глас председавајућег.

Ако би у току године који од чланова управног одбора одступио или би му се место уразнило, одбор ће се сам попунити и то у првом реду из оних, који су на скупу највише гласова добили. Такав избор вреди до првог скупа.

Чл. 10.

Чланови управе бирају из своје средине председника, подпредседника, пословођу и благајника.

Председник Управе је у исто време и председник збора.

На случај одсуства или препреке председника заступа подпредседник а овога најстарији члан управе по реду избора.

Чл. 11.

Дужности Управе:

- а) да бира за уређивање листа и других издања уредника и редакциони одбор од 5 лица из редовних чланова удружења;
- б) да рукује имовином удружења;
- в) да представља удружење према свакоме;
- г) да одређује награду уреднику листа а писцима за штампане радове, ако то допуштају средства удружења; и
- д) да спрема све што је за збор потребно, и да га сазива.

Чл. 12.

Управа подноси извештај главном збору о своме раду.

Повереници Удружења.**Чл. 13.**

Са члановима удружења из унутрашњости Србије управа удружења стоји у службеној вези преко повереника удружења.

Ове поверенике бира управа за свако место, у коме има чланова удружења.

Збор.**Чл. 14.**

Збор ће се држати редовно сваке године у другој половини месеца Јуна у Београду.

На збору имају право гласања редовни чланови, који буду платили улог.

Чл. 15.

На збору могу се донети пуноважне одлуке са онолико чланова колико их буде дошло.

Чл. 16.

Ванредни збор може управа сазвати у особито важним случајевима, а мора га сазвати онда, кад постоји писмен предлог потпомогнут од $\frac{1}{4}$ редовних чланова.

Чл. 17.

На збору, поред послова обележених у чл. 2. 9. и 14. расправљаће се предлози поједних чланова, а бираће се и два члана, који ће прегледати рачун управин о руковању с имаовином удружења.

Извештај ових прегледача саопштаваће се одмах на збору.

Чл. 18.

Записнике збора овераваће три члана, које збор избере.

Престанак Удружења.**Чл. 19.**

Удружење престаје, кад на збору пристану на то три четвртине ($\frac{3}{4}$) присутних чланова. Но одлука је пуноважна ако је на збору присуствовало најмање половина уписаних чланова.

Ако би удружење престало, новац удружења предаће се на чување неком државном новчаном заводу до обновљења другог правозаступничког удружења, коме ће новчани завод овај новац предати. Остала имаовина удружења предаће се на чување министарству Правде.

Прелазно наређење.**Чл. 20.**

Ставља се управи у дужност:

Да изради пословник о кругу рада појединих чланова и часника управе, редакционог одбора, о поступку у управи и на збору, као и нацрт уредбе о пензионом фонду.

Чл. 21.

Рачунска година почиње са календарском годином. Но изузетно за ову годину (1897.) наплатиће се од свију чланова цео улог по чл. 5. ових правила

Чл. 22.

Ова правила важе од дана када их одобри надлежна власт.

Београд.

18. Јуна 1897.

На основу члана 4. и 5. закона о удружењима и зборовима, Управа града Београда узима на знање и потврђује ова „Основна правила удружења јавних правозаступника у Краљевини Србији.“

Такса од 2 динара у таксеним маркама наплаћена је и на ориџиналу утиснута и поништена.

№ 14.900.

14. Јула 1897. године

Београд.

Управник града Београда,

(М. П.)

Р. Бадемлић с. р.

ОПШТИНСКЕ ПРИЛИКЕ

а.)

Избор главног кмета у селу Пољни јагодинског округа¹⁾

У селу је главни кмет М. Т. марвени трговац, човек богат и поштен, виђен код власти и на збору, но некако непогодан селу. Кажу, да је саможивац и да слабо мари за сиротињу. Више пута навале на њ' сељаци да се махне кмества и да *печат*, знак власти, преда другом, али се он дуго опираше. Најпосле, немогавши већ да одоли, даде оставку. Жељан међутим власти, у договору са пријатељима и капетаном, одреди радни дан за избор новог кмета, како би дошло што мање бирача; али се превари у рачуну. На зборно место слеже се скоро цело село.

¹⁾ Истинити догађај око 1870. године. Има везе са пишчевим подацима у чланку „Општинске прилике“ у *Царски* од 1881. године.

Кмет М. изађе пред збор и стане говорити :

— Је ли да ме више не ћете браћо?

— Не ћемо, не ћемо! захори се у гомилу.

— Е па лено, онда изберите другог кмета, да му прелам печат!

— Хоћемо! одјекну на збору.

Кмет М. одстрани се од збора и седе на клупицу пред судницом очекујући нови избор; но гле чуда: сваки од гласача глади брке, кочопери се и промеће кроз гомилу тамо и амо, а не даје гласа ни за кога. Видело се јасно да сваки жели да постане старешина селу. Време је пролазило у нераду, а бирачи се као бајаги вајкају што не знају кога да предложи.

Видећи да од новог избора нема ништа, дође кмет М. међу њих, и проговори:

— Видим ја браћо да сваки од вас жели да постане кмет, на зато и не бирате другог. А може бити да сте се предали и покајали на би ради и опет мене. Шта велите, а?

— Не ћемо тебе, не ћемо! повика збор као из једног грла.

— Па кога ћете браћо? пита кмет М.

Сви ћуте и само погледају један другог, жељни да их ко кандидује.

Ова нема изборна скупштина вршила је посао крај једне до чланака дубоке баре, у којој су баш тада свиње барложиле. Саветујући бираче да не одуговлаче ствар, но да изберу новог председника, кмет М. саже се као случајно, и кришом дохвати са земље камичак.

Међу сељацима још траје погледање и кашљуцање, а нико не почиње. Тада кмет М. повика:

— Кад не можете браћо сами да нађете себи кмета, а мене не ћете, пристаните бар на оно што ја предложим.

— Деде да чујемо! чу се глас радозналост збора.

— Добро браћо — онда чујте! Ево вадим печат из кесе. Видите ли га сви?

— Видимо! повика збор.

— Лено браћо! Ако дозволите, мислим да бацам печат у ову бару, па онај од вас, који га нађе, нека буде кмет нашем селу. Њему је браћо суђено.

— Пристајемо! одјекну по збору.

Тада лукави кмет подиже десну руку, у којој су печат и онај камичак, замахне десно и лево па на један пут баца у бару место печата камичак. Свет грану и појури бари. Многи загази и тражаше печата овде онде. Кмет М. стоји на обали и

трца од смеха што их тако вешто превари, а нарочито свог највећег противника газда М. Ђ. који у свиленој хантерији први са синовима бану у бару. — —

За тим избор новог председника би извршен посредовањем полицијске власти.

Наведени догађај, својом сличношћу потсећа нас на следећу белешку мађарског историка Енгела.

На крају прошлог столећа у *Пољицама*, плодној жупи између Сплета и Омиша у далматинском приморју, није било града ни вароши, но само неколико села, која су живела у племенској заједници, по старинском обичају, управљајући се по својој старој уредби, која је у књижевности позната као „пољички штатут“.

Најстарији је датум у штатугу 1403-тињата година. Писан је језиком, који се по оцени П. Шафарика ни мало не разликује од ерског, чакавског наречја, и припадајући данашњем хрватском (управо изворно *словинском*).

Народ се делио у три класе: на властелу, која доводи своје порекло од ускова — мађарских племаћа (?); на средњи сталеж, који се поносио што долази од босанског племства; и на остали народ.

Сваке године о Ђурђеву дану држали су жупљани своју скупштину, названу „Збор“. Ту су понова бирани и потврђивани жупске и општинске старешине, поред осталих општинских послова.

Поглавар над жупом звао се *велики кнез* и биран је увек из првог сталежа. Због партија које су учествовале, ретко је његов избор пролазио без изгрета. Кад се споразумно а ни тајним начином не дође до цели, бивало је по неки пут, да који ревностан присталица овог или оног кандидата, украде ковчег у коме су се налазили *земаљски закони*, и које народ увек предаје изабраном кнезу. Са овом драгоценшћу побегне у кућу оног, кога жели да протури за великог кнеза. Сваки члан збора има права да га гони камењем пушком или мачем, и многи се доиста служи тим средством. Донесе ли пак овакав небојша на надлежно место своју пљачку, то значи да је дотично лице уредно изабрано за великог кнеза, и нико му се не сме противити.

б.)

Дочек средског старешине на селу.

О доласку старешине морало се у селу знати дан-два раније. Обично је одседао код кмета или кога од богијих сељака.

Село га је дочекивало о заједничком трошку. По међусобном договору, један сељак донесе зоби или сена за коње, други даде јагње или прасе, трећи ћурку или кокош, неко вина или ракије, неко бела смока или меда и т. д. а и сам домаћин отвори своје стаје и подруме, да се старешина што боље дочека и угости. То није нико плаћао.

Код домаћина све је већ приуговорено и уређено. Само је још остало, да у очи доласка старешине, *извуче* биров по селу: да се сутра спреме и депо обуку и мушко и женско и старо и младо, и у то и то доба да изађу пред старешину. И то би извршено.

Сутра дан кмет и имућнији сељаци опреме своје коње, обесе о ункаш кубуре, и изјашу пред старешину у сретање на један час даљине. Чим га спазе, онале из ништоља по неколико пута, а кад се већ једно другом приближе, силазе с коња па се поздраве и ижљубе. Пошто старешина повуче неколико гутљаја добре ракије из понуђене чутурице, и поједе залагај два беле погаче коју је месила највештија снаша у селу, седају на коње и настављају пут.

Старешина јаше напред озбиљно, представљајући самоуважењем власт и господство. Његово је око пажљиво, и свака реч мудра и прилагодна. За њим језде у гомили његов ћата, кмет и остали сељаци, по два до три ереска пандура са сексаном, и његов чибугџија. Уз пут ори се песма и пуцањ. На домак селу, издвоји се из пратње муштулугџија, и одјури на коњу напред, да објави долазак старешине, и увери се да је све спремно и у реду.

Пред дом, где ће старешина одсести, слегло се цело село. Мушки на једној а женске на другој страни, дочекују госта и поздрављају га добродошлицом. Он их отпоздравља највећом збиљом, клањајући се то на једну то на другу страну. Затим старешина улази у двориште, и пошто сјаше, пење се на док-сат чергом застрвен, седа, и пита предуверетљиво домаћина и остале за здравље и кутњи напредак. Жене и сва чељад љубе га у руку. Малу децу старешина очински помилује, и да им по коју пару.

Пошто се једном обреди ракија и старешина се поодмори, седа се за постављену трпезу. Гости су одабрани сељаци, пона и учитељ. Док ручак траје, по селу одјекује песма и пуцањ, а и звоне где има звона. Гозба се понавља и о вечери но без велике ларме. У вече при легању, услужни кмет пропусти у ста-

решину о дају какву младу удовицу за ноћну дворбу, ако је он истражује, што се већ у напред сазна.

Тако је било некад у крушевачком и јагодинском округу, за прве владе Књаза Милоша. А данас?

Алекса С. Јовановић.

ПРАВОВАСТУПНИЧКИ ИСПИТ

У недељу 6. септембра полагао је правоваступнички испит г. Константин А. Тимотијевић, писар министарства иностраних дела.

Питали су:

г. Милан Мостић, адвокат из Београда, из кривичног судског поступка, закона о општинама и конвенција закључених између Србије и других држава;

г. Др. Драгиша Мијушковић, професор Велике Школе, из грађ. права са закоником и приватног међународног права;

г. Лазар Поповић, судија Касационог Суда, из трговачког права са закоником, меничног права и рударског законика;

г. Гргур Миловановић, професор Велике Школе, из кривичног права са закоником, закона о пороти и штампи; и

г. Арон Нинчић, судија Касационог Суда и председник испитног одбора, из грађанског судског поступка, правила за неспорна дела и закона о уређењу Главне Контроле.

Писмени задатак, који је био из области грађанског права, и који је дао г. Лазар Поповић, гласи:

„Јануара 16. године 1896. умрла је у Београду Миља жена Марка Цветића, трговца београдског.

„Фебруара 26. исте године било је рочиште код неспор. судије за в. Београд, одређено за пријаву наследника, и на томе рочишту пријавили су се за наслеђе Миљине имаовине:

„1. Отац њен Петар Јовановић, шпекулант из Београда, тражећи да наследи умрлу кћер своју по §. 401. грађ. закона. Поднео је пуноважан доказ да Миља није оставила потомства, јер није имала деце своје;

„2. Љубица, усвојеница умрле Миље и мужа јој Марка, коју као малолетницу заступају позчим Марко и рођена мати Анка Станковић, из Земуна. За доказ свог права на наслеђе, које тражи, поднела је уговор о усвојењу написан у смислу §§. 137. и 145. грађ. законика, а закључен 20. Септемара 1895. између матере њене Анке, којој је по поднетом пуноважном доказу ван-

брачна кћи, умрле Миље као помајке и Марка мужа Миљиног као поочима. Тај уговор потврдио је надлежан свештеник 21. Септембра 1895. и надлежан кмет 22. истог месеца и године. Сем тога уговора поднела је и оверен протокол саслушања свију уговорача од 24. Септембра исте године пред судијом за неспорна дела суда вар. Београда, на коме је и Миља признала уговор усвојења и заједно са осталим уговорачима захтевала да га судија потврди и као старатељски судија одобри, па за њу да преда један потврђен примерак мужу јој Марку. Нв Миља се за тим разболе и умре пре него што је судија доспео да уговор потврди и коме треба преда.

„Пријављени наследници оспоре један другом право на наслеђе, јер Петар вели не верма ни у шта поднесени уговор усиновљења, пошто није од стране суда потврђен и предат уговорачима за живота Миљина; а Љубица тврди да је он у свему пуноважан.

„Решењем несп. судије нађено је, да је Љубица, која тражи наслеђе по основу уговора о усиновљењу, у законуј форми начињеног, јача у праву на ово наслеђе од Петра, с тога је Петар упућен на редовну парницу за своје тражење. То решење неспор. судије оснажи и Касациони Суд, коме је ишло по жалби Петровој.

„Петар се сада обраћа Вама, г. кандидату, за правнички савет и правозаступничку помоћ.

„Питате се дакле: хоћете ли се примити да за Петра водите ову парницу или нећете? Ако нећете, изволите показати законским прописима укрењене разлоге са којих нећете; а ако хоћете, изволите опет навести све законске разлоге, којима бисте имали да докажете: да поднесени уговор о усиновљењу и протокол Миљиног саслушања о томе не вреде по закону, како би ти Ваши разлози били довољни за судску пресуду у корист тражбе Петрове.“

Кандидатов одговор гласи:

„Петру, који ми се обратио, даћу савет, да противу Љубице не води парницу, с тога што она није крива, што њено усиновљење није свршен чин.

„Истина, по §. 145. грађ. закона тражи се да је акт о усиновљењу судом потврђен; то исто тражи се и чл. 142. правила о поступању у неспорним делима; али кад је уговор о усиновљењу, по §. §. 137. и 145. грађ. зак., написан и закључен 20. Септембра 1895. год., па су на протоколу саслушања код судије за неспорна дела првостепеног суда за варош Београд 24. Сеп-

тембра исте године пристала на њ' сва лица, чији је пристанак потребан по §. 141. грађ. зак. онда се само за то што је изостала потврда суда не може вратити ствар у првобитно стање, и Љубица сматрати као да није усињена; нити ће што утицати на то, што потврђење није Миљи достављено.“

По свршеном усменом испиту и изради писменог задатка, одбор је донео закључак, да је г. Тимотијевић правозаступнички испит добро положио.

Деловођа одбора био је г. Драгић Р. Павловић, писар министарства правде.

Ч И Т У Љ А

Др. Ђорђе Милосављевић адвокат и представник слоб. краљ. вароши Вршца, преминуо је у томе месту 7. ов. м. после кратког боловања у 65. својој години. Правне науке свршио је у Бечу и Грацу, где је постао доктором права. Пошто је положио адвок. испит у Пешти, отворио је своју адвокатску канцеларију у Вршцу, своме родном месту, и стекао је брзо чувено име, нарочито у кривичним парницама. Дуго година био је посланик на српском црквеном сабору и председник српске цркв. општине вршачке. Био је искрен и одушевљен борац за интересе српског народа и вођа српске слободоумне странке у своме месту. Бог да му душу прости!

В Е С Н И К

Министар Правде г. Коста Н. Христић примио је по Краљ. указу од 14. ов. заступање министарства финансија за време одсуства министра финансија.

* * *

Пројекат закона о акцион. друштвима и команд. друштвима на акције. Министарство Нар. Привреде разаслало је нацрт овога закона разним новчаним заводима и акционарским удружењима у Србији на мишљење и примедбе.

Један примерак послат је у истом смеру и нашем уредништву, што бележимо са захвалношћу, јер је то први пут, да се обраћа пажња и тражи мишљење и од уредништва правничког органа.

WWW.UNILIB.RC Овим пројектом има да се замени досадањи закон о акционарским друштвима од 10. децембра 1896. као и §. 39. трг. зак.

Ми ћемо о овом пројекту проговорити што пре.

* * *

Реформа удеонич. закона у Аустрији. Стручна комисија, која ради на реформи аустр. удеонич. закона, затражила је мишљење од индустријског, привредног и железничког савета. Питања, стављена разним удружењима и привредним друштвима, тичу се поглавито државног надзора и одговорности управног одбора. Док не изађе нов закон, издаће се правилник, који ће регулисати начело о концесији акционарских друштава.

* * *

Стогодишњица тргов. судова. Ове године навршује се сто година, од како су у Белгији установљени трговачки судови и тај догађај прославиће се свечано у Бриселу 22. ид. мес. Под патронатом министра правде биће тродневне свечаности. Овом приликом споменућемо, да се белгијски тргов. судови састоје из три судије тргов. реда, које бирају сами трговци, и једног судског пословође, који је пређе био адвокат. Пословођа је једини правник, има с тога великог утицаја на суђење и он израђује пресеуде. Тај утицај је велика мања белг. трговачких судова, јер фактички спречава судије-трговце, да су у своме схватању и суђењу слободни.

* * *

Основна начела међун. приватног права. Последњих година долазиле су белг. министарству спољних послова врло важна питања из међун. приватног права на решавање и с тога је белг. министарство на предлог министра спољних послова одлучило, да приуговори једноставно регулисање међународ. права путем међународног споразума. Да би се дошло до потребних основних начела, установљен је краљевским указом *сталан одбор за испитивање свију питања из међународног приватног права*. Задаћа је тога одбора 1), да проучи згодне мере за кодификарање међун. приватног права; 2), да спреми решења и захтеве, које ће пуномоћници белгијски заступати у међун. конференцијама за приватно право; 3), да решава сва питања, која долазе белгијском министарству по међун. приватном праву; 4), да приуговори одредбе, које ће ући у међународне уговоре Белгије са страним државама у погледу међун. приватног права. Председник је одбора Де Лантшер, један од најврснијих белгијских правника, пређе министар правде и председник коморе, а чланови су један судија касационога суда, један дипломата, начелник министарства правде и један члан-правник коморе.

WWW.UNILIB.RS

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

ПОЗИВ НА ПРЕПЛАТУ И УПИС У ЧЛАНСТВО УДРУЖЕЊА

Са 1. Јулом ступилисмо у друго полгође и зато молимо све претплатнике, да одмах обнове претплату.

Оне другове ваше, који се још нису уписали за *редовне чланове удружења*, молимо, да то одмах учине, јер је удружење, поред осталих својих задаћа, позвано, да заступа и интересе адвокатскога реда. Годишњи је улог за њих 24 динара.

Све остале правнике у Србији позивамо и молимо да се упишу за *ванредне чланове удружења*, а годишњи је улог 16 динара.

Правозаступници и правници ван Србије могу такође бити чланови удружења и ми их најусрдније позивамо, да се у чланство упишу. Годишњи улог за њих износи 20 франака у злату или 20 круна.

Сви чланови удружења, редовни или ванредни, из Србије или ван Србије, добијају бесилатно орган друштвени „Бранич“, као и друга издања друштвена по нижој цени.

„Бранич“ излази 1. и 16. сваког месеца, у свескама од 2 до 2¹/₂ табака.

Претплата за нечланове стаје:

У Србији:		Ван Србије:	
На годину	15 дин.	Годишње . . .	20 фр. или круна
„ пола године	8 „	Полугодишње 10 „	„ „
„ четврт године	4 „		

Улоге и претплату у Београду прима благајник друштвени г. Димитрије Тадић, правозаступник, а у унутрашњости примају друштвени повереници.

Све поште у Србији и ван Србије примају претплату на наш лист.

Улози и претплата из места ван Србије, може се најподесније шиљати упутницом.

О Д В О Р

Удружења јавних правозаступника у Србији.